

Posudek na diplomovou práci Terezy Lesákové

“Memory and Uncertainty in Michael Frayn’s *Copenhagen*”

Jako cíl své diplomové práce si Tereza Lesáková v úvodu určila dle svých slov poměrně netradiční rámec analýzy: hru britského dramatika Micheala Frayana zamýšlí nahlížet z perspektivy filozofických implikací vyplývajících z principu neurčitosti Wernera Heisenberga a principu komplementarity Nielse Bohra. Diplomantka hodlá zapracovat do analýzy rovněž hledisko literárního, a zejména dramatického, zpracování paměti.

Diplomová práce je tradičně členěna na teoretickou a praktickou část. Teoretické jádro praktické části, se zabývá nástinem hlavních principů kvantové mechaniky a stručným shrnutím obou principů s ní pevně spjatých: Bohrova principu komplementarity a Heisenbergova principu neurčitosti. Autorka mimo jiné připojuje i velice stručnou informaci týkající se díla autora Michaela Frayna a jeho pro tuto diplomovou práci stěžejní dílo *Copenhagen*. Dále je v teoretické části práce načrtnuta role “ vědeckého divadla” jako literárního žánru a autorka zde podává i stručné shrnutí zapojení tématu paměti v literatuře. Poslední dvě zmíněné kapitoly jsou na rozdíl od značně stručných a až útržkovitých úvodních kapitol brilantní, s lehkostí a značnou erudiicí zpracovanými náčrty poměrně složitých literárních fenoménů, podložených celou řadou krajně zajímavých údajů a zjištění. Ve výsledku pak celek diplomové práce potvrzuje teze vyslovené Janem Kačerem: pro pochopení “science theatre” je nezbytná obeznámenost s principy zpracovaného vědeckého tématu (str.9). Otázkou, která se na tomto místě nabízí je, zda-li není divadelní hra již sama o sobě přesvědčivým a vitálním ztvárněním tematiky schopným samostatného fungování, což autorka do jisté míry potvrzuje tvrzením obsaženým v praktické části své práce: “Frayn is remarkable for managing to convey such a complex matter without using any vocabulary incomprehensible to laymen.”(str.19)

Nepoměrně delší praktická část práce se otevírá interpretaci divadelní hry *Copenhagen* coby experimentu. Autorka diskutuje zejména téma paměti a literárního ztvárnění paměťových procesů ve spojitosti s kvantovou mechanikou a konstatuje jejich pevné propojení, v rámci tohoto poukazuje i na změnu v pojetí jednotlivých postav a posuny v chápání jejich motivací, jež jsou způsobeny právě zapojením fyzikálních principů již ve fázi psaní hry a pochopitelně taktéž při interpretaci hry. Diplomantka opakovaně poukazuje na možný filosofický přesah fyzikálních zákonů, v rámci své práce ovšem setrvává spíše na poli

etiky. Tereza Lesáková na tomto místě přistupuje k aplikaci struktury hry na strukturu své interpretace, což je vzhledem k celkovému fungování hry zcela opodstatněné, a za přispění metody “close reading” interpretuje text. To ovšem společně se zapojením značného množství citovaného textu hry vytváří rozsáhlou a místy až příliš popisnou pasáž diplomové práce. Diplomantka v analytické části své práce opakovaně zdůrazňuje zásadní roli paměťových procesů pro celkové vyznění díla a zabíhá do oblasti paměťových procesů, aniž by je ovšem pevně ukotvila v teoretické části je neschopna uchopit jinak než skrze dva hlavní principy kvantové mechaniky a tudíž sklouzává k vágním konstatováním typu: “[...] but one of the characteristics of our memory is the ability to remember multiple things at the same time. ” (Str.39) či “ their memories had betrayed them” (str.43)

V závěru své diplomové práce Tereza Lesáková dochází k potvrzení svého primárního předpokladu a to, že principy kvantové mechaniky hru prostupují nejen tematicky, ale též strukturálně, přičemž se uplatňují oba zmiňované principy: čím lépe a přesněji nazíráme jednání postav, tím méně jednoznačné a pochopitelné je jejich jednání. Situace, což autor demonstruje představením čtyř různých pojetí, nemůže být nikdy uchopena ve své komplexnosti a celistvosti, ať diváky či samotnými jednajícími postavami. Princip neurčitosti je tak z pohledu diplomantky nejen nedílnou součástí života, ale dokonce jej podmiňuje. Lidská paměť se stává dalším místem, které svou povahou potvrzuje platnost principů kvantové mechaniky. Otázkou zůstává do jaké míry je tento princip určující z hlediska uměleckého díla, ve kterém sehraává jeho zapojení důležitou a značně plodnou úlohu.

Diplomová práce Terezy Lesákové odpovídá po stránce jazykové a stylistické požadavkům kladeným na tento typ práce. Autorka se vyjadřuje přesně a obratně, výsledný text ovšem vykazuje poměrně značné disproporce z hlediska jazykové úrovně (např. kapitola věnovaná “ Memory in Literature” vs “ Conclusion”) a rovněž rozložení teoretických poznatků a jejich aplikace v praktické části práce. Zatímco je možno některé části pokládat za brilantní a poučené zpracování neotřelého tématu oplývající bezchybným zapojením jazykových prostředků, jiné jsou pouze vágním popisem děje a opakováním obdobných premis.

Při obhajobě se Tereza Lesáková zaměří na následující otázky:

1) Autorka práce na straně 2 uvádí, že téma paměti “seems to be important to the play, because all the characters are ghosts recalling their past.” A dále v průběhu práce opakovaně zdůrazňuje sepjetí paměťových procesů s faktem, že ve hře vystupují přízraky zemřelých

vědců. Bylo by toto spojení nějakým způsobem možno okomentovat v souvislosti s divadelním ztvárněním?

2) Autorka v úvodu i závěru své práce zdůrazňuje netradiční interpretaci studované divadelní hry vycházející se zapojení principů kvantové mechaniky do její interpretace, což by se dalo označit za poněkud překvapivé vzhledem k e zpracování hry i jejímu celkovému vyznění. Bylo by možné uvést příkladu jiného typu interpretace? Či dokonce příklady interpretace “tradiční”? Je možné propojit hledisko kvantové mechaniky se zjištěními určité literární teorie?

3) Co bylo autorčinou motivací ke zpracování tohoto poměrně neotřelého tématu?

4) Autorka opakovaně poukazuje na “Elsinor” jako symbol temnoty “darkness which cannot be explained or endorsed” (str. 46) Mohla by tuto svou charakteristiku blíže okomentovat s ohledem na děj hry a s ohledem na místo *Copenhagenu* v kontextu britské dramatické tvorby?

5) Diplomantka v oddílu věnovaném principům kvantové mechaniky uvádí: “Therefore, while a hundred years ago it was unthinkable to merge science, belonging purely to the realm of mason, with any form of art, in today’s perspective it is nothing unusual as no solid boundaries exist.” Je tomu skutečně tak? Skutečně okolo roku 1910 nevznikala žádná díla, která by alespoň do jisté míry reflektovala vědecký pokrok a jeho výdobytky? A skutečně zeje mezi těmito dvěma sférami, sférou umění a sférou vědy dominovanou rozumem, taková propast, jak vyplývá z autorčina pojetí?

6) Zastoupení které ze dvou možných charakteristik by autorka považovala za důležitější z hlediska vyznění díla: “science theatre ” nebo “memory play ”?

7) V souvislosti s již dříve skloňovanou “performativitou ” typickou pro drama diplomantka na straně 38 trefně zmiňuje konkrétní divadelní ztvárnění v Divadle v Celetné. Do jaké míry je pro vyznění této konkrétní hry určující její ztvárnění?

Z výše uvedených důvodů práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení **velmi dobře** s výslednou známkou závislou na průběhu obhajoby.

V Praze 28.5. 2014

.....

PhDr. Tereza Topolovská
oponent práce